

TÁJÉKOZTATÓ

A Varsói Szerződésben részt vevő államok Fegyveres Erői 1970. november 17–20-ig Prágában lefolytatott Hadtudományi Hadtáp Konferenciájáról

D a m ó L á s z l ó ezredes

A Varsói Szerződés tagállamai fegyveres erői felkészítése, működési elvük kidolgozása, alkalmazásuk hatékonyságának növelése érdekében az elmúlt években mind nagyobb teret kaptak a különböző jellegű közös rendezvények. E rendezvények sorában — a kiemelt helyen álló közös parancsnoki-törzsvezetési, együttműködési és csapatgyakorlatok mellett — igen nagy jelentőségük van a különböző szintű és jellegű konferenciáknak, értekezleteknek, ezek sorában a tudományos jellegű rendezvényeknek is.

Intenzívebbé és hatékonyabbá vált a baráti hadseregek működésének összehangolásával, az elvek egységesítésével, valamint a tudományos kutatással kapcsolatos tevékenység 1969-től, amikor az EFE törzs megalakult.

Az említett feladatok végrehajtásában fontos szerep hárul a fegyveres erők hadtáp szerveire, figyelembe véve, hogy a Varsói Szerződés államai fegyveres erői bármely együttműködési kérdésében döntő fontosságúak a hadtápbiztosítási területek.

Egy olyan hadtáp konferencia létrehozásának szükségessége — amely tudományos igényvel, a szocialista katonai doktrína és hadtudomány elvei alapján, figyelembe véve a Varsói Szerződés tagállamok hadseregei, főleg a Szovjet Fegyveres Erők tapasztalatait, valamint az egyes tagországokon belüli gazdasági területek és egyéb sajátosságokat, előrevinni a hadtáp munkáját — már évek óta fennálló probléma volt. Ilyen jellegű konferencia elsősorban 1968. őszre volt tervezve Prágába, azonban az ismert csehszlovák események miatt erre nem kerülhetett sor. A konferencia újjólág 1969 őszén került be az EFEF 1970. évi ajánlásába, a rendező országnak ugyancsak a CSSZK lett kijelölve.

A szervező bizottság — az EFE törzs — a tagállamok hadseregei előzetes véleményét kikérve határozta meg a konferencia célját, az egyes hadseregek által kidolgozandó kérdéseket és az előzetes munkarendet.

A felkészülés során, a már kialakított tematika és szervezési kérdések pontosítására 1970. júliusban a Varsói Szerződésben résztvevő államok hadseregei hadtáp törzsfőnökei konzultatív értekezletén került sor.

Ilyen előzmények után került végrehajtásra az Egyesített Fegyveres Erők együttműködési tervének megfelelően 1970. november 17—20-ig Prágában a Varsói Szerződésben résztvevő államok Fegyveres Erői első hadtudományi hadtáp konferenciája.

A konferenciát I. I. Jakubovszkij a Szovjetunió marsallja, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka vezette. A konferencia vezetőhelyettese Sz. M. Stemenko hadseregtábornok az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke volt. Kiemelte a konferencia jelentőségét az is, hogy annak munkájában résztvett Martin Dzur vezérezredes, csehszlovák nemzetvédelmi miniszter, valamint Karel Rusov altábornagy a CsN. vezérkari főnöke is, valamint a Csehszlovák Nemzetvédelmi Minisztérium több más vezető beosztású képviselője.

A konferencián — jelentőségének megfelelően — valamennyi tagállam magas szintű küldöttséggel vett részt, így a Bolgár Néphadsereg küldöttségét Germanov altábornagy hadtápfőnök, miniszterhelyettes, az NDK Nemzeti Néphadserege küldöttségét Allenstein altábornagy hadtápfőnök, miniszterhelyettes, a Lengyel Néphadsereg küldöttségét Obiedzinszky altábornagy hadtápfőnök, a Román Szocialista Köztársaság Fegyveres Erői küldöttségét Konstantinescu altábornagy hadtápfőnök helyettes, a Szovjetunió Fegyveres Erői küldöttségét Golusko altábornagy hadtáp törzsfőnök, a hadtápfőnök első helyettese, a Csehszlovák Néphadsereg küldöttségét Lux vezérőrnagy hadtápfőnök, miniszterhelyettes vezette.

A Magyar Néphadsereget Szűcs László vezérőrnagy MNHF, miniszterhelyettes elvtárs vezetésével 15 tagú küldöttség képviselte. A küldöttségben résztvevők annak figyelembevételével lettek kijelölve, hogy a küldöttség összetétele biztosítsa az összes felmerülő kérdések komplex feldolgozását. Így — figyelembe véve a konferencia szervező bizottságának ajánlásait — küldöttségünkben résztvettek az MNHF-ség, MNVK 1., 4. Csf.-ség, MN Pc. és Gjmű. Techn. Főnökség, a seregtestek és a ZMKA kijelölt személyei, összesen 15 fő.

A konferencia munkarendjét az előzetes terveknek megfelelően határozták meg. Így a munka plenáris üléseken, szekciókban és kidolgozó munkacsoportban folyt. A magyar küldöttség részt vett a plenáris ülés, a szárazföldi, a légierő honi-légvédelmi szekciók munkájában, a konferencia következtetéseit és javaslatait készítő munkacsoportban. Egy fővel képviseltettük magunkat a konferencia titkárságában is.

A konferencia célja részben az volt, hogy adjon áttekintést a Varsói Szerződéshez tartozó tagállamok hadseregei hadtápjának felkészítésével kapcsolatos közös munkáról, részben az, hogy tárgyalja meg a Varsói Szerződéshez tartozó tagállamok hadtáp kiképzésének, a hadszinterek hadtáp vonatkozású előkészítésének problémáit és további tökéletesítésük útjait, továbbá véleménycsere lefolytatása az Egyesített Fegyveres Erők hadtápbiztosításának korszerű hadműveletekben történő megszervezéséről, együttműködési kérdéseiről.

A megjelölt célnak megfelelően a konferencia folyamán — a hadügyben folyamatosan végbemenő tudományos-technikai fejlődéssel kapcsolatban meghallgatott ismertetőjellegű előadáson kívül — a küldöttségek véleményét cseréltek:

— a Varsói Szerződésben résztvevő államok hadseregei együttes alkalmazásával kapcsolatos hadtápbiztosítási elvekről;

— a hadművelési hadtáp szervezeti, anyagi-technikai fejlesztésével és felkészítésével kapcsolatos kérdésekről, valamint

— a hadszínterek hadtáp vonatkozású előkészítésének kérdéseiről.

Mielőtt a konferencián elhangzottakkal és annak rövid értékelésével foglalkoznánk, megállapítható, hogy a konferencia nagyon hasznos volt. Hasznossága főleg abban realizálható, hogy az ott elhangzott korszerű elvi és gyakorlati kérdések a Varsói Szerződésben résztvevő államok hadseregei hadtápjának munkájában közérthetőbbé, általánosíthatóbbá váltak. Az elhangzott megállapítások, javaslatok a Magyar Néphadsereg hadtápszolgálatában kialakított elképzelésekkel általában találkoznak és ezeknek az elképzeléseknek nagy részét — figyelembe véve országunk sajátosságait és a Varsói Szerződés keretében elfoglalt helyünket és szerepünket — közeli és perspektívikus terveinknek megfelelően realizálni kívánjuk.

A konferencia jelentősége abban is megnyilvánul, hogy a kérdések rendszerezése mellett a korszerű hadtápbiztosítás valamennyi alapvető kérdésében állást foglalt.

Napjainkat és a jövő hadtápbiztosítását jellemző alapvető kérdésekről beszélt Jakubovszkij marsall a konferencia bevezetőjében, majd Stehenko hadseregtábornok a konferencia végén elmondott értékelő jellegű záróbeszédében is. A konferencia plenáris ülésén elhangzott referátumok mindegyike a hadtápbiztosítás egy-egy fő területével kapcsolatos alapvető elveket és az elvi kérdések gyakorlati megvalósulására irányuló főbb elképzeléseket tartalmazta. A referátumok a következők voltak:

— „**Tudományos technikai fejlődés a hadügyben és annak jelentősége korszerű viszonyok között.**” E jelentős, főleg ismeretterjesztő jellegű előadás azokra az eredményekre és feladatokra mutatott rá, amelyek a tudományos technikai forradalom, a hadtudomány elért eredményeiből és feladataiból vonatkoztatva a hadtápszolgálat eszközeinek fejlesztésére utalnak.

— „A Varsói Szerződéshez tartozó tagállamok szövetséges hadseregei hadművelési hadtápjá további korszerűsítésének fontosabb irányai és az együttműködés kérdései a közösen végrehajtásra kerülő hadműveletekben.” Ez volt a konferencia egyik legjelentősebb, szinte valamennyi hadtápbiztosítási kérdést felölelő előadása, melyet a Szovjetunió Fegyveres Erői hadtápszolgálatának képviselője, a Szovjet Fegyveres Erők törzsfőnöke tartott.

Az előadás foglalkozott valamennyi jelentős hadtápbiztosítási kérdéssel, különös tekintettel az együttes hadműveletek hadtáp feladataira, valamint a baráti államok és azok fegyveres erői hadtápjai együttműködési kérdéseire. A közös hadműveletek hadtápbiztosításával kapcsolatban kifejtette, hogy az elmúlt háború tapasztalataira támaszkodva feltételez-

hető, hogy korszerű követelmények között az egyes front hadműveletekben lehetséges lesz nemzeti magasabbegységek és seregtestek teljes felhasználása. Ez feltételezi részükre a hadtápbiztosítás kedvező körülményeinek megvalósítását és ennek érdekében azt, hogy minden nemzeti hadművelati magasabbegység rendelkezze saját hadtápbiztosításához szükséges megfelelő erőkkel és eszközökkel. Azzal kell számolni, hogy a hadtápbiztosítás az első hadműveletekben néha csak azokkal az erőkkel és eszközökkel kezdődhet, amelyek a hadművellet kezdetén rendelkezésre állnak. Ezeket az erőket és eszközöket célszerű már békeidőben úgy létrehozni és csoportosítani, hogy alkalmazásuk a lehetséges legkisebb nehézséggel történjék meg. A továbbiakban az előadásban szó volt a hadtápbiztosítás elvi alapjairól a koalíciós hadműveletekben, ezekre az ismertetés további részében visszatérek.

— „Együttes hadműveletek hadtápbiztosítása tengeremléki irányokban.” A referátumot a Lengyel Néphadsereg hadtápfőnöke tartotta, abban az általános hadtápbiztosítási kérdéseken kívül a Lengyel Néphadsereg sajátos helyzetének megfelelően a tengeremléki hadászati-hadművelati irányokban működő seregtestek hadtápbiztosítására tért ki.

— „Hadszinterek hadtáp vonatkozásban történő előkészítése.” Az előadást az NDK Nemzeti Néphadsereg hadtápfőnöke tartotta, mely részben kitért a NATO hadtápjá felkészítésének főbb hadszintérelőkészítési feladataira, részben pedig azokra a rendszabályokra, melyeket a Varsói Szerződésben résztvevő államok szövetséges csapatai érdekében kell végrehajtani hadszintérelőkészítési vonatkozásban, ezen belül anyagi eszköztartalékok létrehozására, közlekedési utak és szállítóeszközök előkészítésére, vezetési rendszerek tökéletesítésére és a hadtáp életképességének biztosítására.

— „A hadszintéren rendkívüli időszakban létrehozásra kerülő hadművelati hadtáp megalakításához szükséges erők és eszközök előkészítése.” Az előadást Szűcs László vör. elvtárs MNHF, miniszterhelyettes tartotta és az előadás címének megfelelően főleg azokat a kérdéseket emelte ki, amelyek a hadtápszolgálat háborús feladatokkal történő felkészítésére vonatkoznak, ezen belül helyenként érintve a Magyar Néphadsereg sajátosságait is.

A plenáris ülésen elhangzott referátumok után a konferencia munkája a már említett szekciókban folytatódott, ahol valamennyi tagország képviselői korreferátumaikban kifejtették az említett főkérdésekkel kapcsolatos nézeteiket, egy-egy részterületre vonatkozóan.

Küldöttségünk a szárazföldi szekcióban, valamint a légi-erő-honi légvédelem szekcióban vett részt. A szárazföldi szekcióban Damó László ezds. MN hadtáp törzsfőnök „A hadművelati hadtáp vezetésének megszervezése közös hadműveletek megvívása során” témakörben tartott korreferátumot, korreferátumában a kérdések elvi alapjai tisztázása érdekében röviden jellemezte és értékelte a közös hadműveletek hadtápbiztosításával kapcsolatos főbb változatokat, majd ennek tükrében a közös hadműveletek hadtápvezetési kérdéseit. Korreferátumában következtetések és javaslatok formájában a hadtápvezetés alapvető kérdéseit elemezve járult hozzá e téma elvi vonatkozású gazdagításához.

A légierő és honi légvédelmi szekcióban az OLP hadtáp törzsfőnöke Szórádi Zoltán alez. „A légierő és honi légvédelmi csapatok életképességének biztosítása közös hadműveletekben” címmel tartott korreferátumot. Korreferátumában kitért a honi légvédelmi csapatok hadtápbiztosítási rendszerének tökéletesítésével kapcsolatos további feladatokra, főként a légvédelmi és RT alegységek ellátási autonómiájának fokozására, a szövetséges repülő egységek kiszolgálásának egységesítésére, a légierő manőverezésének biztosítása érdekében épülő autópályák ilyen célra való előkészítésére, valamint az életképesség növelése érdekében a műszaki álcázási rendszerek kiépítésére.

* * *

A konferencia során felmerült elvi kérdések közül főleg az alábbiak tarthatnak számot érdeklődésre:

I. A konferencia elveiben tisztázta és állást foglalt a szövetséges csapatok együttes tevékenységével kapcsolatos hadtápbiztosítási kérdésekben, melyek közül néhánynak a lényege az alábbiakban ismertetésre kerül:

— A szövetséges államok felelősségének kihangsúlyozása érdekében célszerű, ha mindegyik szövetséges állam saját csapatait a maga erőivel és eszközeivel biztosítja nemzeti erőforrásainak terhére, ebből következően elfogadható elvként az is, hogy a szövetséges seregtestek, magasabbegységek biztosítását közvetlenül saját fegyveres erői hadtápjának célszerű végezni.

— Változatként elfogadható az az elv is, hogy amennyiben a koalíciós seregtestek állományába tartozó szövetséges csapatok saját államuktól jelentős távolságra tevékenykednek és hadtápbiztosításukat saját országuk területéről nehézségekbe ütközik megszervezni, vagy az lehetetlen, akkor a szövetséges csapatok biztosításában az alapvető szerep annak a frontnak vagy hadseregnek hadtápjára hárulna, melynek állományába azok tartoznak. Ebben az esetben célszerűnek látszik, ha a szövetséges csapatokkal együtt az illető koalíciós seregtest hadtáp állományába megfelelő nemzeti mozgó hadtáp csapatok és anyagi eszközkészletek kiküldönítése.

— Nincs kizárva az az elv sem, mely szerint egyes magasabbegységek vagy csapatok biztosítását annak a koalíciós seregtestnek a hadtápjá végezné a nemzeti sajátosságoknak megfelelő speciális anyagok kivételével, amelynek állományába azok tartoznak. Ennél a biztosítási elvnel a szövetséges ország a koalíciós seregtestet nem minden esetben erősítené meg hadtáp szervekkel és anyagi készletekkel és a felhasznált anyagi eszközök és egyéb ellátás elszámolását a későbbiek folyamán a szövetséges országnak rekompenzálnák.

A felsorolt elvekkel lényegében megegyező elképzeléseket tartalmazott a szárazföldi szekcióban az MN HTP TÖF által tartott korreferátum is. Figyelembe véve a korszerű hadműveletek azon sajátosságait, hogy az MN szárazföldi csapatai feladataikat koalíciós front keretében is végrehajthatják, ennek a követelménynek a figyelembevételével kerül létre-

hozásra az MN tábori hadtápjá, amely biztosítja az érintett seregtestek (más alegységek) hadtáp vezetését, anyagi, egészségügyi és technikai ellátását. Az említett elvek felhívják ugyanakkor a figyelmet arra is, hogy a hadtápbiztosítás folyamatossága zökkenőmentes megvalósítása érdekében lehetőség szerint kerülni kell a hadművelet során a gyakori átálárendelést.

2. A konferencián szinte valamennyi felszólaló kiemelt helyen foglalkozott a hadtáp harckészültségének kérdéseivel. Amint ezt Stemenko hadseregtábornok kifejtette, a hadtáp készenléte a harckészültségnek egyik alapvető eleme, meghatározó tényezője. Gyakorlati példákkal támasztotta alá, hogy pl. az elmúlt világháború során több hadművelet azért nem érte el a kívánt sikert, mert hadtápbiztosításuk kellőképpen nem volt megszervezve. Felhívta a figyelmet annak a fontosságára, hogy — figyelembe véve azt, hogy főleg a hadsereg és front tagozatban nem célszerű békeidőben teljes hadtápot fenntartani — a figyelmet arra kell irányítani, hogy minden állam és ezen belül minden hadsereg megkeresse azt az optimális minimumot, amelynek megfelelő állandó készenléti hadtáp szervezetet fenntart, a többi hadtáp egység, intézet részére pedig hozza létre a gyors mozgósítás és szétbontakozás feltételeit, készítse fel a hadtáp folyamatos vezetéséhez és irányításához szükséges káderállományt, teremtsen meg a szükséges szervezeti és anyagi feltételeket és a hadtáp zökkenőmentes működése érdekében biztosítsa a megfelelő hadszíntér előkészítési munkát.

3. A hadtáp szervezeti fejlesztésével kapcsolatban, mellyel főleg a Szovjetunió Fegyveres Erői hadtáp törzsfőnöke foglalkozott referátumában, azt a nálunk is ismert és feldolgozott alapelvet fogadta el a konferencia, hogy a szervezetek létrehozásának alapja elsősorban az legyen, hogy a szervezetek feleljenek meg az általuk végrehajtandó feladatoknak. A konferencia állást foglalt amellett, hogy szükséges a hadtáp szervezetének további javítása a csapatok komplex és nagyobb szervezetekbe való összevonása útján. Figyelembe véve azt, hogy az egyes hadseregek hadtápjai a hadsereg építésének megfelelően és a nemzeti sajátosságokat figyelembe véve szervezetenként bizonyos vonatkozásban eltérnek egymástól, a konferencia azt javasolta, hogy a hadtáp szervezeti egységesítése érdekében az egyesült fegyveres erőkön belül jöjjön létre egy munkabizottság, amely a későbbiekben az egyes tagországok részére összehangolt és a lehetőségeket és sajátosságokat messzemenően figyelembe vevő szervezeti javaslatokat dolgozzon ki az egyes tagországok részére.

4. Nagy figyelmet fordított a konferencia a hadszíntérelőkészítési feladatokra, melynek fontosságáról főleg az NDK Nemzeti Néphadsereg hadtápfőnöke referátumában volt szó, de ezt szinte valamennyi felszólaló kihangsúlyozta. Kiemelt helyen foglalkozott pl. e kérdés fontosságával az MNHF által megtartott referátum is. A felszólalások különösen a közlekedési útvonalak fenntartására és helyreállítására, a polgári és katonai szervezetek összehangolt tevékenységének fontosságára, a hidak dublálására és fontosabb közlekedési csomópontok megkerülő útjainak előkészítésére irányultak. Fontosságuknak megfelelően nagy figyelmet fordí-

tottak az átrakó körletek előkészítésére, azok munkájának megszervezésére.

Mint a hadszintér előkészítési munka alapvető elemét, a konferencia nagyon fontosnak tartotta az együttműködés kérdéseinek megoldását békeidőben, a szövetséges fegyveres erők közötti kapcsolat szabályozását, főleg abban az esetben, ha egy szövetséges állam fegyveres erői egy másik szövetséges állam területén működnek.

Ilyen esetekben nagy fontosságot tulajdonítanak a közlekedési útvonalak, anyagi biztosítási repülőterek, anyagi bázisok és egyéb hadtáp jellegű objektumok együttes felhasználásának békeidőben történő szabályozására. E kérdések fontosságáról, a megvalósítási elvekről különösen az NDK Nemzeti Néphadsereg hadtápfőnöke referátumában, az MNHF referátumában volt szó, de nagy teret szentelt e kérdés fontosságának a Bolgár Néphadsereg hadtápfőnöke által a szárazföldi szekciónak megtartott korreferátum is. A bolgár korreferátum főleg azzal foglalkozott, amikor két vagy több szövetséges front tevékenykedik együttesen, melyből egyik a másik állam területén hajtja végre feladatát.

5. Szinte valamennyi felszólaló foglalkozott az anyagi eszköztartalékok létrehozásával, a készletek célszerű elosztásával, a felhalmozás módjaival és számszerű szükségleteivel. Jakubovszkij marsall bevezetőjében — a NATO jelenlegi 90 napi európai készleteire hivatkozva —, valamint azt figyelembe véve, hogy a népgazdaság háborús átállására, a hadsereg ellátásának megkezdésére a háború kitörése után időre van szükség — felvetette a Varsói Szerződés államai hadseregei részére szükséges anyagi készlet katonai és népgazdasági bázisokon történő létrehozási lehetőségeinek vizsgálatát, figyelembe véve az adott országok ilyenirányú kapacitását és a fegyveres erői részére tervezett feladatokat.

Az anyagi eszköztartalékok növelése a Magyar Népköztársaság és a Magyar Néphadsereg vonatkozásában is fontos feladat, melynek megvalósítására a néphadsereg rendelkezésére álló erőknél és eszközöknél kívül igen fontos feladat a népgazdasági szervek és eszközök e feladatokba történő intenzív bevonása a népgazdaság lehetőségeinek további kutatása és realizálása.

A felszólalások nagy jelentőséget tulajdonítottak az anyagi eszközök megvédésének, ellenséges tömegpusztító fegyverek elleni megóvásának. Stemenko hadseregtábornok felszólalásában ezzel kapcsolatban mint módszert az eszközök széttagolását, a lehetőségek függvényében védett raktárak építését javasolta, különös érdeklődésre tarthat számot az az ugyan-csak általa javasolt módszer, mely szerint az anyagi eszközök egy részét már békeidőben vasúti szerelvényeken, úszóbázisokon célszerű tárolni. azokat a veszélyeztetett objektumoktól távol elhelyezni. A javasolt feladatok és módszerek megegyeznek azokkal az elképzelésekkel, amelyek a Magyar Néphadsereg anyagi készleteinek megóvása érdekében lettek kialakítva.

A technikai biztosítási feladatok tárgyalásánál érdekes és újszerű volt a Lengyel Néphadsereg képviselői által elmondott módszer, mely szerint a LN sajátos technikai szervezetére alapozva javító egységek összevonása útján azonos típusú hadsereg és front komplex javító bázisokat

hoznak létre a javítási feladatok zökkenőmentes megoldására, a javító bázisok egymás közötti cserélhetőségére, a manőverezés biztosítására.

7. A konferencia — jelentőségéhez mérten — nagy figyelmet fordított a hadtáp vezetés kérdéseire. A vezetési feltételek megjavítása érdekében több felszólalás foglalkozott a strukturális változtatások szükségességével, nagy súlyt helyeztek a tábori automatizált vezetési rendszerek megszervezésére, valamint olyan közös okmányok kialakítására, amely a nyelvi akadályokat legyőzve alkalmas adatok nemzeti nyelven való továbbítására. Stemenko hadseregtábornok kihangsúlyozta e munkában az MN úttörő szerepét.

* *
*

A konferencia keretében a Csehszlovák Néphadsereg hadtáp szervei hadtáp technikai bemutatót szerveztek. A konferencia részünkre igen tanulságos volt, főleg a korszerű anyagmozgatási eszközök és módszerek érdemelték — az egyéb bemutatott eszközökön kívül — nagy figyelmet. A kézzel történő anyagmozgatás gépi eszközökkel történő felváltása, a gépi anyagmozgatás minél szélesebbkörű elterjesztése nálunk is országos probléma és főleg az utóbbi időben néphadseregünkben is igen nagy gondot fordítunk e kérdésekre. A látott bemutatón is kifejezésre jutott az a sajátosság, hogy az egyes bemutatott eszközök nem egyforma hasznossággal alkalmazható a raktározás és anyagmozgatás különböző szintjén és különböző körülmények között. A bemutató abból a szempontból is tanulságos volt, hogy megmutatta csaknem anyagi szolgálati ág vonatkozásában a csomagolási formák és módok egységesítésének fontosságát és lehetőségeit is. Mindez sokéves összehangolt munka eredménye és felhívja arra a figyelmet, hogy néphadseregünkben az e téren már megkezdett és jó irányban haladó munkát a szükséges intenzitással az érintett szervek összehangolt munkájának megszervezésével kell végezni, nem elegendő ehhez egyes szolgálatok különálló erőfeszítése.

* *
*

A konferencia szívélyes baráti légkörben, az egyes tagországok és hadseregek hadtáp vezető állománya szoros munkakapcsolata jegyében folyt le. Mind a konferencia megnyitása alkalmával megrendezett díszvacsorán, melyet a csehszlovák nemzetvédelmi miniszter adott, mind pedig a Jakubovszkij marsall nevében Stemenko hadseregtábornok által adott záróvacsorán az EFE, a csehszlovák párt-, állami szervek képviselői és a Nemzetvédelmi Minisztérium vezetői által elmondott pohárköszöntők kihangsúlyozták az értekezlet jelentőségét és annak fontosságát, hogy az ilyen jellegű értekezletek — az EFE-n belüli egységes nézetek kialakítása és hatalmas szakmai hasznuk mellett — lehetővé teszik és tovább erősítik a vezető beosztású szakemberek és egyéb specialisták személyes kapcsolatait.

Az EFEF jelenlevő vezetőit, valamint a küldöttségek vezetőit 1970. november 19-én fogadta Ljubomir Strougal elvtárs a Csehszlovák Szocia-

lista Köztársaság miniszterelnöke és az értekezlet munkájához, annak eredményességéhez sok sikert kívánt.

A konferencián a különböző szekciók munkacsoportjai által kidolgozott anyagok figyelembevételével „Következtetések és javaslatok” címmel záróokmány készült el, melyet a résztvevő küldöttségek elfogadtak. Összegezve a konferencia jelentőségét és eredményeit, a konferencián résztvevő küldöttségek szinte valamennyi tagjában az a vélemény alakult ki, mely szerint a konferencia fő értéke abban nyilvánul meg, hogy a baráti hadseregek hadtáp vezető szervei közötti személyes kapcsolatok nagy jelentősége mellett az egyes delegációk megismerkedhettek azzal, hogy fegyverbarátaik az egyes hadtápbiztosítási kérdésekben hol tartanak és azokat összehasonlíthatták saját elképzeléseikkel és helyzetükkel.

A konferencián való részvétel az MN hadtáp számára igen hasznos és indokolt volt, mely részben abban nyilvánult meg, hogy tovább növeltük nemzetközi szinten az MN hadtáp tekintélyét, részben pedig hozzájárult ahhoz, hogy delegációnk tagjai az ott elhangzottakat és tapasztalatokat saját élő benyomásaik alapján hasznosíthassák az MN hadtápjának fejlesztése érdekében.